

Girişimci Üniversite'nin Kavramsal Çerçevesi

Orkun Yıldız

İzmir Bakırçay Üniversitesi, İ.İ.B.F. Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü,
ORCID ID: 0000-0002-6773-5859

Özet

Yüzyıllardır işsizlik küresel boyutta mücadele edilen bir problemdir. 21. yüzyılda küreselleşme ve teknolojinin hızlı gelişimiyle birlikte birçok sektörde insan emeğinin değeri azalmaktadır. İşsizlikle başa çıkabilmek ve istihdam gücünü küresel düzeyde arttırabilmek için yenilik odaklı girişimler ve girişimciler önem teşkil etmektedir. Bu yüzden de, sadece eğitim ve öğretim veya araştırma faaliyeti gerçekleştirmeye yönelik üniversite kurgulamasına yönelik değişim ihtiyacı doğmuştur. Triple Helix modelinde yer alan Üniversite-Sanayi ve Devlet ilişkisinin yeniden tanımlanmasını sağlayan "Girişimci Üniversite Modeli" de bu ihtiyaç doğrultusunda geliştirilmiştir. Bir derleme ve politika araştırması olan bu çalışmanın amacı, girişimci üniversiteye yönelik kavramsal tanımlama bilgilerini ve girişimci üniversite olabilmek için sahip olunması gereken yeterlilikleri dört farklı kıtadaki gelişmeleri dikkate alarak sunmaktır. Bu araştırma kapsamında bazı teorik bulgular ve politik yönelimler paylaşılmaktadır. Bunlardan ilki, girişimci üniversitelerin yükseköğretim evrimsel süreci içerisinde en son aşamada yer almasıdır. Ayrıca, girişimci üniversite modelinin temelini oluşturan üniversite-sanayi-devlet ilişkisindeki yapının da değişme evriminde olduğu bulgusu araştırma sonucunda keşfedilmiştir. Çalışma, "Girişimci Üniversite Modeli'ne" yönelik kavramsal ve gelişim sürecini irdeleyen az sayıda çalışma arasında yerini almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Girişimci Üniversite Modeli, Triple Helix, Yükseköğretim

The Conceptual Framework of the Entrepreneurial University

Abstract

Unemployment has been a significant problem for centuries. The value of human labor has been decreasing in many sectors due to globalization and technological developments taking place in the 21st century. Innovation-oriented initiatives and entrepreneurs have gained increasing importance for dealing with unemployment and increasing human power on a global scale. Thus, a need for making changes to the university design in which the main focus is on teaching and research has emerged. "The entrepreneurial university model", which is featured in the Triple Helix Model and helps redefine university-industry and state relationships has been created as a response to this need. The purpose of this review study is to present fundamental information about the conceptual framework of the entrepreneurial university and properties that universities need to have in order to be labeled as an entrepreneurial university. This study, which is one of the few studies that examine the conceptual and developmental features of the entrepreneurial university model, provides readers with a review on the evolution of university-industry-state relationship and insights into several theoretical issues and political orientations.

Keywords: The entrepreneurial university model, Triple helix model, Higher education

1. GİRİŞ

Üniversiteler ortaçağdan bu yana insanlık tarihinde yer alan toplumsal değişimlerle paralel bir şekilde evrimsel sürecini sürdürmektedir. Üniversiteler söz konusu evrimsel dönüşüm süreçlerinde çoğu zaman içinde buldukları toplumları etkileyen kurumlar olmuşlardır. Üniversiteler bilgiyi üretebilen, saklayabilen

ve aktarabilen sosyal bir varlık olarak yer almaktadır (Montesinos, Carot, Martinez, & Mora, 2008). Bu yönüyle de üniversiteler sahip oldukları sosyo-kültürel, ekonomik, teknolojik ve bilimsel üretimin gücü sayesinde dünyadaki pek çok gelişmeyi dolaylı veya dolaysız olarak etkileyebilen az sayıdaki kurumlar içerisinde yer aldığı söylenebilir. Çünkü üniversitelerin geliştirdikleri yöntem, metot ve araçlar bilginin yaratılmasında ve insanlık için fayda sağlayacak şekilde yaygınlaştırılmasına yardımcı olmaktadır. Bu özellik geçmişten günümüze birçok üniversite misyon bildirgesinde de yer almaktadır. Alan yazında üniversite-toplum ilişkisine yönelik araştırmaları içeren birçok eser yer al-

*Yazışma Adresi / Address for Correspondence:

O. Yıldız, Email: yıldız@bakircay.edu.tr

Geliş Tarihi / Received Date: 01.12.2018

Kabul Tarihi / Accepted Date: 29.04.2019

Doi: 10.26701/uad.490926

maktadır (Casas & Santos, 2000; De Castro, Rodrigues, Esteves, & Pires, 2000; Etzkowitz, Webster, Gebhardt, & Terra, 2000; Giesecke, 2000; Godin & Gingras, 2000; Kobayashi, 2000; Langford & Langford, 2000; Leydesdorff, 2000; Montesinos vd., 2008; Morris, 2000; Nowak & Grantham, 2000; Sedaitis, 2000; Sutz, 2000). Bu araştırmalar incelendiğinde üniversitelerin toplumla ilişkisine göre kategorize edildiği ve üç farklı misyona sahip oldukları öne sürülmektedir. Söz konusu misyonlar öğretme, araştırma ve bilginin yayılımıyla birlikte buldukları bölge ve ülkenin sosyoekonomik gelişimine katkı sağlamaktır (Walker, 2012). Bu misyonlar sırasıyla aşağıda detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.

19. yüzyılın ortalarına kadar olan zaman diliminde üniversitelerin sahip oldukları misyon eğitim ve öğretimdir (Jencks & Riesman, 1968). Üniversiteler iyi bir eğitim ve öğretim aracılığıyla normatif bilgiyi öğrencilerine yetkin bir şekilde aktarmayı misyonları olarak benimsemişlerdir (Etzkowitz, 2003; Montesinos vd., 2008). Bir başka ifadeyle, evrimsel sürecin ilk aşamasında üniversitelerin kurumsal misyonlarının odağı kaliteli eğitim ve öğretim hizmeti sunmaktır. Bu dönemde üniversiteler akademisyen istihdam politikalarını da misyonlarındaki bu odak noktaya göre gerçekleştirmektedir. Bu dönemde toplum nezdinde de üniversitelere yönelik itibar ve kalite algısı oluşmasını sağlayan olgu üniversitelerin eğitim ve öğretim faaliyetlerindeki başarısıdır.

Üniversitelerin ilk evrimsel gelişim süreci ise sahip oldukları eğitim ve öğretim misyonuna araştırmayı da eklemeleriyle başlamaktadır (Jencks & Riesman 1968). Bu gelişmeyle birlikte 19. yüzyıl ortalarında üniversitelerin gelişim evresindeki bir diğer önemli yeni bir dönüm noktasına gelmiştir. Söz konusu akım ile Oxford, Bologna, Humboldt gibi üniversitelerin kurumsal modellemelerinde eğitim ve araştırma faaliyetlerini ayırt edici düzenlemelere gitmişlerdir. Ayrıca, bu üç üniversite öncü olarak bilimsel araştırma faaliyetlerini de misyon edinen öncü yükseköğretim kurumlarıdır (Clark, 1998). Böylece eğitim ve öğretim faaliyetleri ile bilimsel araştırma faaliyetlerinin ilk defa misyon olarak beraber görülmesi ve kurumsal olarak aynı çatı altında konumlandırılması gündeme getirilmiştir (Etzkowitz, 2003). Üniversitelerin eğitim ve öğretim ile araştırma faaliyetlerinin aynı çatı altında gerçekleştirilmesi gerekliliğini benimseyen bir misyon edinmeleri ile birlikte içinde buldukları toplumlarla sosyokültürel ve ekonomik ilişkilerinde de artış söz konusu olmuştur. Üniversitelerin Orta Çağ'dan 19. yüzyılın ikinci devresine kadar olan süreci bilginin yaratılması ve saklanması şeklinde bir görev edinmişlerdir. Bu sayede, toplum nezdinde üniversitelerin devlet politikalarını ve toplum yönelimini etkileyebilecek kurumsal güç kazandığı ve saygın bir kurum imajı kazanmaya başladıkları söylenebilir.

Daha sonra, bilimsel araştırma faaliyetlerinin de kurumsal kimliğin bir parçası olarak görülmesi gerektiğine inanılan üniversitelerin araştırmacı kimlik kazanım evresine ikinci evrimleşme süreci olarak alan yazında yer almaktadır. Bu modele göre üniversitelerde verilen kaliteli eğitim ve öğretim ile araştırma faaliyetleri birbirleriyle ilişkili faaliyetlerdir (Rothblatt & Wittrock, 1993). Bu görüşün günümüzde iyi eğitim ve araştırma kuruluşu olmayı başarmış olarak nitelendirilen üniversite kurumlarının varlığıyla da doğrulandığı söylenebilir. Çünkü eğitim-öğretim ile araştırma faaliyetleri birbirleriyle etkileşim içerisindedir. Bir başka deyişle, söz konusu iki faaliyet birbirlerinin sürekli gelişimine etki etmektedir. Bununla birlikte, yükseköğretim kurumları ikinci evrenin başlangıç ve gelişim süreçlerinde hem eğitim-öğretimi hem de araştırmayı eşzamanlı olarak gerçekleştirebilecek akademisyen istihdamına yönelmişlerdir. Bu yüzden de uzun bir süre eğitim-öğretim ile araştırma faaliyetleri bütünsel bir süreç olarak görülmüştür.

Üniversitelerin üçüncü evrimleşme süreci ise eğitim-öğretim ve araştırma faaliyet çıktılarının ticarileşirmesi ve pozitif çıktılarla topluma fayda sağlanmasıdır. Üniversiteler toplum, iş dünyası ve devlet arasında etkin bir kurum olarak görev almaktadır. Bu süreçte üniversitelerin toplumla ilişkisini ele alan ve üniversitelere yönelik kurumsal bir model geliştirmeye yönelik birçok çalışma gerçekleştirilmiştir (Etzkowitz, 2003; Etzkowitz vd., 2000; Gibbons, 1994; Jongbloed, Enders, & Salerno, 2008; Leydesdorff, 2000; Montesinos vd., 2008; Sábato & Botana, 1968). Söz konusu çalışmalarının ortak noktasının girişimci üniversite modelini geliştirmeye yönelik olduğu söylenebilir. Gagnidze (2016) tarafından üniversitelerin evrimsel gelişim süreçleri karşılaştırmalı olarak sekiz farklı göstergeye göre yapılmıştır. Buna göre, üniversiteler sahip oldukları amaçları, rolleri, kullandıkları metotlar, verdikleri eğitim sonucunda yarattıkları profiller, eğitim dilleri, kurumsal organizasyon yapıları ve kendilerini yöneten profiller bakımından farklılaşmışlardır. Aşağıda yer alan Tablo1'de söz konusu karşılaştırma gösterilmektedir.

Bu çalışmanın amacı, üniversitelerin evrimsel gelişim süreçleri içerisinde yenilikçi bilgi üretebilme, uluslararası düzede yeni bilgiyi korumaya alabilme ve sosyo-ekonomik değere dönüştürebilme yetkinlikleri sayesinde kurumsal kimlik olarak toplum, iş dünyası ve devlet arasında yer alabilen kurumlar olarak nitelendirilen son nesil girişimci üniversitelerin kavramsal özelliklerini ele almaktır. Bu doğrultuda ilk olarak, girişimci üniversite (3.nesil) tanımı üzerinde durulacaktır. Ardından, girişimci bir üniversite modeli içerisinde yer alması gereken öz yetkinlikler ele alınacaktır. Son olarak da girişimci üniversite modelinin ülkemizde uygulanabilmesine yönelik görüş ve öneriler sunulacaktır.

Tablo 1. Evrimsel Aşamalara Göre Üniversite Özellikleri

	1. Evrimsel Aşama	2. Evrimsel Aşama	3. Evrimsel Aşama
Amaç	Eğitim	Eğitim + Araştırma	Eğitim + Araştırma + Ekonomiye Dönüştürme
Rol	Doğruyu Savunma	Keşfetme	Değer Yaratma
Metot	Skolastik	Modern Bilim, Temel Bilimler	Modern Bilim, Disiplinler Arası
Yarattıkları Profiller	Profesyoneller	Profesyoneller + Bilim İnsanları	Profesyoneller + Bilim İnsanları + Girişimciler
Oryantasyon	Evrimsel	Ulusal	Küresel
Dil	Latin	Ulusal Diller	İngilizce
Organizasyon Yapıları	Fakülteler, Kolejler	Fakülteler	Üniversite Enstitüleri
Yönetim	Rektör	Yarı Zamanlı Akademisyenler	Profesyonel Yöneticiler

Kaynak: (Gagnidze, 2016, s.187)

2. GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTE TANIMI

Üniversiteler bölgesel ve küresel gelişmelerden etkilenen, iki yönlü bilgi alış veriş sürecine sahip olan kurumsal organizasyonlardır. Üniversitelerin ürettikleri bilgilerin dışa aktarılmaması veya dış dünyadaki değişimlere kapalı organizasyon olmaları mümkün değildir. Çünkü üniversiteler iç ve dış çevredeki gelişmelere duyarlı kalırlarsa yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilirler. Yani, kurumsal olarak entropi durumunda kalabilirler. Bir başka ifadeyle, eğer bu şekilde kalırlarsa da rekabetçi ve alternatiflerin çok olduğu bir sektör olan yükseköğretim alanında kurumsal varlığını koruyamaz ve sürdürülebilir şekilde hayatlarını idare ettiremezler. Ayrıca, üniversiteler, toplum nezdinde edilgen bir rol sahibi olmalarından dolayı, marka değerleri ve kurumsal kimliklerine zarar verebilirler. 20.yüzyılın ortaları itibarıyla bilim ve teknolojinin toprak, işgücü ve sermaye kadar önem verilen bir zenginlik unsuru olarak görülmeye başlanmasıyla birlikte üniversite yönetimleri kapalı organizasyon olmanın kurumlarına verebileceği zararları öngörmeye başlamışlardır (Etzkowitz, 2003). Bir başka ifadeyle, bilgi ve yenilik bir üretim faktörü olarak görülmeye başlanmıştır. Böylece, üniversiteler kendileri için toplumsal refaha katkı sağlamada rol oynayabilecekleri etkin bir pozisyon bulma şansına sahip olmuşlardır. Bu şansın kullanılmasının en önemli koşulu ise bilgi ve yeniliği üretebilmek, saklayabilmek, parasal değere dönüştürebilmek ve ihtiyaç duyan kişi/kuruma transferini sağlayabilmek süreçlerini koordinasyonel şekilde yürütebilmek becerisine kurum olarak sahip olmalarıdır. Günümüzde söz konusu yeteneğe sahip olan yükseköğretim kurumları girişimci üniversite olarak adlandırılmaktadır. Bu kavramın daha iyi anlaşılabilmesi için aşağıda alan yazında girişimci üniversiteye yönelik yapılmış olan kavramsal tanımlamalara yer verilmektedir.

- Sosyal, girişimci ve yenilikçi özelliklere sahip olan, bilgiyi ticarileştirme özelliği bulunan üniversitelere girişimci üniversiteler denilir (Montesinos vd., 2008).
- Eğitim öğretim, araştırma ile ekonomik ve sosyal kalkınma faaliyetlerini bir arada yürüten, kurumsal olarak sahip olduğu teorik ve pratik bilgi yoğunluğunu ekonomik değerlere dönüştürerek

toplum nezdinde bölge ve ülkesinde öncü bir kuruluş olarak kabul edilen yükseköğretim kurumları girişimci üniversitelerdir (Etzkowitz, 2003).

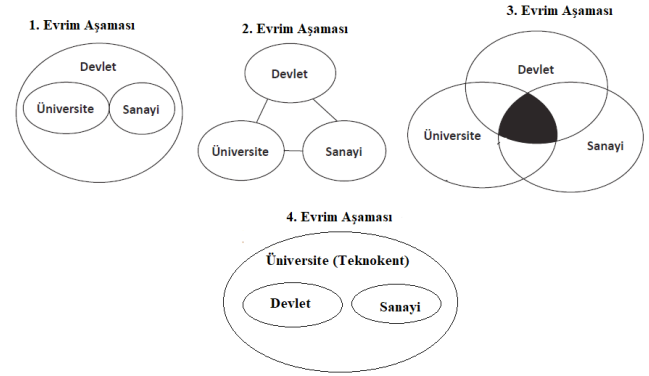
- Misyon bildirgelerinde ekonomik ve sosyal kalkınma, yenilikçi bilgi üretimi, topluma yenilikçi faydalar sağlama ile teknoloji transferine yönelik hedeflerin bir arada yer aldığı yükseköğretim kurumları girişimci üniversite olma misyonunu kabul etmiş kurumlardır (Mets, 2009).
- Girişimci üniversite eğitim, araştırma ve topluma hizmet olmak üzere üç farklı misyonla ilişkilidir. Geleneksel üniversitelerde eğitim ve/veya araştırma faaliyetleri gerçekleştirilebilir. Fakat girişimci üniversiteler kurumsal kimlik olarak her üç misyonu da, önemsel değeri farklılaşmakla birlikte, bünyelerinde barındırırlar (Baldini, 2006).
- Araştırma üniversitesi dört temel öz yeteneğin en az ikisine sahip olması gerekir. Bunlar bilim ve mühendislik temelli olması, bünyesinde kaliteli bilimsel araştırmalar üretebilmesi, kaliteli araştırmacıları istihdam etmesi, bünyesinde araştırma ve geliştirme faaliyetleriyle yeni ürün ve hizmetler üretilmesini sağlayacak ekosisteme sahip bir bilim ve teknoparkının yer almasıdır (Link & Scott., 2005; O'Shea, Allen, Morse, O'Gorman, & Roche, 2007).

Yukarıda alan yazında yer alan girişimci üniversite ile ilgili çeşitli kavramsal tanımlamalar yer almaktadır. Bu tanımlamalar süreç içerisinde girişimci üniversite olmak için sahip olunması gereken farklı yetkinlikler yer almaktadır. Toplumun bir parçası olan üniversiteler içerisinde bulunduğu tarihsel zaman dilimindeki ihtiyaçlara göre şekillenmektedir.

Girişimci üniversitelere yönelik kavramsal tanımlamalarda söz konusu evrimsel sürecin etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda, girişimci üniversitelerden farklı zaman dilimlerinde sosyo-girişimci ve yenilikçi; eğitim-öğretim, araştırma ve sosyal kalkınma faaliyetlerini bir arada yürütebilen; misyon bildirgesinde ekonomik, sosyal kalkınma, yenilik, bilgi üretimi, topluma yenilikçi faydalar sağlama ve teknoloji transferine yönelik hedeflere bir arada veren; kaliteli araştırma geliştirme faaliyetleri ile yeni ürün ve hizmet sağlayacak

bir ekosisteme sahip olma gibi özellikleri bünyelerinde barındıran kurumlar olmaları beklenmiştir (Etzkowitz, 2003; Etzkowitz vd., 2000; Mets, 2010; Montesinos vd., 2008; Walker, 2012). Üniversitelerin kronolojik olarak kurumsal evrimleşme süreçleri içerisinde devlet ve özel sektör ile kurdukları kurumsal ilişki yapısı önemli bir diğer göstergedir. Bu göstergeye göre üniversitelerin ilk evrim aşamasında devletin üniversite ve özel sektörü kapsayıcı, yönlendirici ve geliştirici bir rol üstlendiği söylenebilir. Bir başka ifadeyle, bu dönemde üniversite ve özel sektörü kapsayan bir devlet yapısıyla ilişkilerin kurulduğu anlaşılabilir. İkinci evreye geçirdiğinde ise, üniversite ve özel sektörün kurumsal kimlik kazanmaya başladığı söylenebilir. Bu evrede üniversite ve özel sektör kuruluşlarının kurumsal misyon ve vizyonlarını devlet politikasına uygun bir şekilde oluşturarak devletle özerklik kazanmaya başlayan kurumlar olarak diyalog kurdukları anlaşılmaktadır. Bu evrenin devlet, üniversite ve özel sektör arasındaki kurumsal ilişkisi bakımından yeni bir diğer gelişmeyi kapsayan evre ise üçüncü aşamadır. Bu evrede devlet, üniversite ve özel sektör arasındaki ilişki kurumsal paydaş ve ortak olarak konumlandırıldıkları söylenebilir. Bu evrede, üniversitelerin gerçekleştirdikleri faaliyetler, araştırmalar ve desteklerle birlikte devlet ve özel sektörün gelişimine yönelik kritik öneme sahip etkin bir bağımsız ortak rolü üstlendiği öne sürülebilir. Bu evrede, devlet ve özel sektörün gelişimi için çok önemli bir faktör olan girişimcilerin yetişmesinde üniversitelerin misyon sahibi olduğunu da vurgulamak önemli olabilir. Bu yönüyle de üniversitelerin üçüncü aşamaya birlikte devlet ve özel sektörle sahip oldukları ilişki düzeyi bakımından yüklenedikleri girişimci yetiştirme misyonunun altını çizmekte fayda vardır. Söz konusu süreçte teknokentler vasıtasıyla üniversiteler girişimci akademisyen, öğrenci, üniversite dışında mevcut olan müteşebbisler veya girişimci olmak isteyen iş fikri sahiplerinin teorik bilgilerle donatılarak pratikte ülke ekonomisi için katma değer yaratabilecek ürün ve/veya hizmetleri rekabetçi bir şekilde piyasaya sunabilmeleri finansal, fiziksel ve insan kaynağı gibi çeşitli imkânlar sağlamaktadırlar. Üniversitelerin devlet ve özel sektörün orta ve uzun vadeli politikalarına etki edebilecek şekilde kendilerini ortak bir paydaş olarak kurumsal kimliklerini konumlandıkları bu evreden sonra da üniversitelerin devlet ve özel sektör ile kurdukları ilişki yapısının farklı bir boyuta evrileceği söylenebilir. Dördüncü aşama olarak isimlendirilebilecek bu evrede, bazı üniversitelerin içerisinde yer aldıkları coğrafi sınırlardan, devlet politikalarından ve özel sektör yapısından bağımsız şekilde diğer aktörleri de kapsayıcı bir kurumsal kimlik yapısına sahip olabileceği ön görülmektedir. Bu evrede üniversitelerin kurumsal olarak içerisinde buldukları ülke ve özel sektör şartlarından bağımsız olarak kapsayıcı ve zamanın ilerisine taşıyıcı bir kurumsal yapıya sahip olacağı söylenebilir. Bir başka ifadeyle, üniversiteler

içerisinde yer aldıkları devlet ve özel sektör kurumlarını kendi bünyelerinde kapsayacak ve tamamen özerk bir kurum kimliğine sahip olabilirler.

Şekil 1. Devlet, Üniversite ve Özel Sektör İlişkisinin Evrimsel Aşamaları

Şekil 1'de görüldüğü üzere üniversiteler iç ve dış dinamiklere göre yapısal reformlarla gerçekleştirmişlerdir. Üniversitelerin gelişim sürecindeki ilk üç aşama normatif bilginin ekonomik değere dönüşüm sürecini ve üniversitelerin bu süreçte paydaşlarıyla ilişki ve paylaşımı bakımında değişen rollerini kapsamaktadır (Etzkowitz vd., 2000; Lefebvre, Pallez, & Fixari, 2009). Söz konusu evrimsel aşamalar dikkate alındığında üniversitelerin yapısal reformları ile etki alanlarındaki genişleme arasında var olan ilişki daha net anlaşılabilir. 3. Evrim aşamasıyla birlikte üniversitelerin kurumsal kimlik olarak devlet ve özel sektör ile ortak bir bileşene sahip olarak paydaş ilişki kurmaya başladığı görülmektedir. Bu paydaş ilişkisinin girişimci yetiştirmek ve girişimcilik faaliyetlerine yönelik etkin bir şekilde kurumsal olarak katılım göstererek desteklemek olduğunu belirtmekte fayda vardır. Bu evreyle birlikte kurumsal kimlik olarak da üniversitelerin girişimciliği kabul etmeye başladığı söylenebilir. Böylece, üçüncü evrimsel aşamaya birlikte girişimci üniversitelerin yapısal form olarak yükseköğretim ekosisteminin bir parçası haline geldiği söylenebilir (Etzkowitz, 2003; Yao, Zou, Etzkowitz & Weng, 2015).

Üniversitelerin sahip oldukları özerklik, kurumsal etkinlik ve üstlendikleri rollerdeki güç dengesi bakımından devlet ve özel sektöre ilişki yapılarında üniversitelerin lehine farklılaşmanın devam edeceği ön görülmektedir. Günümüze bilginin ve bilgi üretmenin tarihsel süreç boyunca hiç olmadığı kadar önem kazanması üniversitelerin kurumsal olarak içerisinde buldukları koşullardan bağımsız bir şekilde girişimci kurumsal rol üstlenecekleri söylenebilir. Üniversitelerin evrimleşme süreci içerisinde bu dönem dördüncü evrim aşaması olarak adlandırılabilir. Bu dönemde üniversitelerin kurumsal kimlik olarak diğer aktörleri kapsayacağı beklenmektedir. Üniversitelerin bir önceki evrim aşamasında (3. Aşama) olduğu gibi devlet ve özel sektör için ortak bir paydaş olarak sadece girişimci yetiştiren ve girişimciler için ihtiyaç duyulan imkânları sunan bir kurum olmayacakları anlaşılabilir. Üniversite-

telerin kurumsal kimlik olarak da uluslararası ölçekte yatırım imkân ve fırsatları yaratabileceği, orta ve uzun dönemli karlılık getirebilecek iş yatırımlarını kurumsal girişimci olarak gerçekleştirebilme misyonlarına sahip olacakları ön görülmektedir. Bu sayede de devlet ve özel sektörden ekonomik olarak tam bağımsız bir şekilde kurumsal yaşam faaliyetlerini devam ettirebilme gücüne erişebilecekleri söylenebilir. Bu yüzden, söz konusu kurumlar diğer üniversitelerden farklı bir şekilde girişimci üniversite ismiyle nitelendirilmektedirler (Amaral & Filho, 2008; Dinya, 2014; Huang-Saad, Fay, & Sheridan, 2017; O'Shea vd., 2007; Postigo & Tamburini, 2003; Reyes, 2016; Roberts, 1991; Sidhu & Yeoh, 2011; Yao vd., 2015). Günümüzde üçüncü aşamadaki girişimci üniversiteler olarak nitelendirilen, girişimcilere yönelik katma değerli ve yenilikçi ürün ve/veya hizmet üretmeleri için sağladıkları imkân ve fırsatlarla küresel ölçekte şöhrete sahip olan Aachen Üniversitesi, Cambridge Üniversitesi, Chalmers Teknik Üniversitesi, Dublin Teknoloji Üniversitesi, ETH, EPFL, Erlangen-Nuremberg Üniversitesi, Fluminense Federal Üniversite, Harvard Üniversitesi, Hong Kong Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Imperial College London, Karlsruhe Üniversitesi, KU Leuven, Michigan Üniversitesi, Münih Teknik Üniversitesi, Oxford Üniversitesi, Özgür Berlin Üniversitesi, Stanford Üniversitesi, Singapur Ulusal Üniversitesi, Yale Üniversitesi ve Zhejiang Üniversitesi gibi kurumlar üniversitelerin evrimsel sürecindeki gelişmenin gerçekleşebilmesi için önemlidir. Çünkü söz konusu üniversitelerin katma değer yaratma ve yenilik potansiyeli yüksek olan iş fırsatlarına yönelik kurumsal yatırımlara yönelmesiyle birlikte kısa süre içerisinde dördüncü aşamada yer alan girişimci üniversiteler olarak isimlendirilebilecekleri ön görülmektedir.

Bir başka ifadeyle, Şekil 1'de görülebileceği üzere girişimci üniversite kavramının da çeşitleneceği söylenmektedir. Bir sonraki evre olan dördüncü aşamada küresel ölçekte etki gücüne sahip olan girişimci üniversitelerin sahip oldukları potansiyeli kullanarak kurumsal girişimci olabilecekleri düşünülmektedir. Böylece, üniversite, devlet ve özel sektörle ilişkisinde ilişki düzeyi ve üstlenilen rol bakımından yapısal reformun söz konusu olacağını öne sürmekteyiz.

3. GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTE ÖZELLİKLERİ

Üniversiteler tarihsel evrimleşme süreçlerinin ilk aşamasında güçlü eğitim ve öğretim müfredatına hâkim olmak ve iyi eğitim öğretim faaliyetleri gerçekleştirebilecek akademisyen istihdam etme politikasına sahiptir. Girişimci üniversiteler de günümüzde kendi misyonlarına uygun şekilde akademisyen istihdamına yönelmektedirler. Bu politikayla girişimcilikle ilgili teorik bilgilerin iç, dış ve

organizasyonel girişimciler tarafından pratik uygulamalarla ekonomik değere dönüştürülmesi hedeflen-

mektedir. Bu sayede, girişimcilere yönelik devlet nezdinde olumlu politikaların, millet nezdinde de olumlu görüşlerin gelişmesi ve yaygınlaştırılması girişimci üniversiteler tarafından kurumsal olarak benimsenmiştir. Üniversitelerin toplumla bütünleşmesine yönelik gerçekleştirdikleri başarılı organizasyonel yenilik faaliyetleriyle birlikte kurumsal olarak bağımsız stratejik kararlar alabilme yetenekleri de gelişmiştir (Clark, 1998). Yeni bilgiyi bünyesinde geliştirme, bilim ve teknolojik yenilikleri üretebilmeye yönelik faaliyetlere yönelmek üniversitelerin öncelikli hedefleri olmuştur. Bu kapsamda, girişimci üniversiteler de eğitim, araştırma yapma faaliyetleriyle birlikte toplum ve devlete paylaşılan kurumlar halini almıştır. Söz konusu yapı ile birlikte üniversiteler yetiştirdikleri öğrencilerin ve istihdam ettikleri öğretim üyelerinin yeni iş fikirleri üretmelerini, ürettikleri iş fikirlerini de ekonomiye dönüştürerek toplum ve devlet için fayda sağlamayı misyon edinmiştir (Jencks & Riesman, 1968; Rothblatt & Wittrock., 1993). Günümüzde, bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızlı gelişimi ve bilgi aktarım süreçlerinin kolaylaşmasıyla birlikte yeni bilginin saklanıp uluslararası düzeyde korunması, finansal desteklerle fikirlerin büyütülmesi ve uluslararası pazarlara ürün olarak sunulması önemli bir olgu haline gelmiştir. Farklı zaman dilimlerinde toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda girişimci üniversite olarak nitelendirilmesi için yükseköğretim kurumlarının sahip olması gereken öz yetkinlikler aşağıda sunulmaktadır.

3.1. Sosyal Duyarlılık

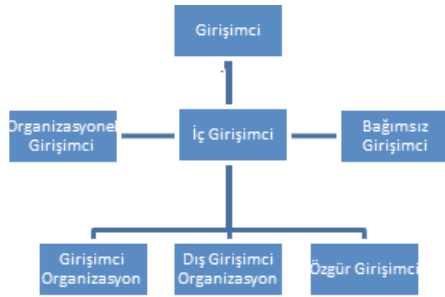
Sosyal duyarlılık, girişimci üniversitelerin toplum nezdindeki kurumlarına yönelik algısal yaklaşımlara etki edebilmek için gerçekleştirdikleri faaliyetleri ve odak noktalarını kapsamaktadır. Bir başka ifadeyle, söz konusu özellik kapsamında üniversiteler marka ve itibar yönetimlerini gerçekleştirmektedir. Böylece, girişimcilik misyonlarına uyabilecek öğrencilerin tercihlerini kazanmakta, girişimcilerin zihninde iş fikirlerini başarı ile gerçekleştirebilmek için öncelikli paydaş olarak tanımlanmakta ve küresel rekabette marka değerlerini arttırarak uluslararası itibar elde etmelerine katkı sağlanmaktadır. Girişimci üniversiteler topluma, iş dünyasına, yakın çevresine, öğrencilerine yönelik sağladıkları hizmetlerin kalitesini ve çeşitliliğini arttırabilmek için ekonomik gelir kaynaklarını çeşitlendirir ve gelir miktarlarını geliştirme faaliyetleri yürütürler (Montesinos vd., 2008). Bu kapsamda, içerisinde buldukları ülkenin, coğrafi bölgenin ve kentin gelişimine katkı sağlayacak projeler gerçekleştirirler. Sosyo-kültürel gelişime yönelik olarak kampüs içerisinde ve dışarısında faaliyetler organize ederler. Bu faaliyetler sayesinde de paydaşlarına bilgi, beceri, yetkinlik ve liyakat kazandırarak topluma faydalı yetkin bireyler olmalarına yönelik katkı sağlarlar (Günay, 2018). Bu sayede, kurumsal olarak sahip oldukları sosyal sermayenin yardımıyla sosyokültürel birikimlerini toplumun farklı temsilcilerine aktarabilmekte ve toplumun topyekûn bir şekilde gelişebilmesine katkı sağlamaktadırlar.

Sosyal faaliyetlerin yürütülmesinde girişimci üniversiteler kurumsal olarak devlet, özel sektör ve kâr amacı gütmeyen kuruluş temsilcileriyle işbirliği gerçekleştirebilirler. Ayrıca, yürütücü tek kurum sıfatıyla da sosyal faaliyet organizasyonlarını gerçekleştirebilirler. Böylece girişimci üniversiteler öğrencilerine, akademisyenlerine ve tüm dış paydaş aktörlerine misyonlarında var olan normatif değerlere (ahlak, etik, çevreye ve toplumsal sorunlara duyarlılık) sahip olan yaratıcı girişimcilik özelliklerini kazanabilmeleri ve/veya geliştirebilmeleri için destek olurlar.

3.2. Girişimci Kurumsal Kimlik

Bu yüzyılda fiziksel mekân değişiminde zaman tasarrufu, uluslar ötesi yönelimler, küresel kalkınmanın getirdiği refah artışı, sosyal sermaye hareketliliği gibi toplumlara şekillendirebilecek birçok olumlu gelişimler görülmektedir (Krieger, 2001; Leibfried, 2002). Bununla birlikte, 21. yüzyılda gelişen teknoloji ve küreselleşmenin insanoğluna yönelik olumsuz gelişmeleri de beraberinde getirdiği de söylenebilir. Bu olumsuz gelişmelerden bir tanesi de işsizliktir (Mortensen & Pissarides, 1994; Orlikowski & Scott, 2008).

Girişimci üniversiteler, iç ve dış girişimcilerin sahip oldukları organizasyonel iş fikirlerini geliştirmeleri için gereken süreçleri tamamlama ve fikirlerini ekonomik değere dönüştürme sürecinde ihtiyaç duyacakları teorik ve pozitif bilgi, sosyal ağ, finansal kaynak ve fiziksel imkân gibi destekleri sağlama yeteneğine sahiptirler. Söz konusu yetenekler farklı girişim türlerine göre çeşitlilik göstermektedir. Girişimciler sahip oldukları bilgi düzeylerine göre hiyerarşik bir sınıflamaya sahiptirler (Nejad, Abbaszadeh & Djavani, 2011). Girişimcilerin öğrenen organizasyonlar içerisindeki türleri dikkate alınarak yapılan sınıflandırma aşağıda Şekil 2.1' de gösterilmektedir.

Şekil 2.1. Girişimci Sınıflandırması
Kaynak: (Nejad vd., 2011)

Yukarıda Şekil 2.1'de belirtildiği üzere girişimciler özelliklerine göre ana şekliyle organizasyonel, iç ve bağımsız girişimciler olarak ana şekliyle kategorize edilmektedir.

Girişimci üniversiteler de kampüs içerisinde ve dışarısında farklı girişimci türlerinin ihtiyaçlarını karşılayabilecek kurumsal mekanizmaları çatıları altında yer veriler. Söz konusu mekanizmalar girişimci üniversitelerin yer aldıkları kıta ve ülkelere göre değişiklik göstermektedir. Bunun sebebi ise, ülkelerin birbirlerine benzemeyen devlet politikaları, yasaları, toplum yapıları, toplum ihtiyaçları ve girişimci

karakterlerinin olması olduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte, girişimci özellikleri ve girişimcilere yönelik kültürel ve zamansal faktörlere göre yaklaşım farklılıkları üzerinde daha çok durulması gerektiği de belirtilmelidir. Çünkü, alan yazında yer alan bazı araştırma bulgularından sadece bireylerin özelliklerine göre de girişimci yönlerinin şekillenebilir olduğu ve ihtiyaçların farklılaşabileceği anlaşılmaktadır (Gartner, 1988; Gartner, Shaver, Carter & Reynolds., 2004). Gartner (1990) araştırmasında girişimci özelliklerinin, girişimciye yönelik inançların, girişimcinin gelişim süreçlerinin zaman faktörüne göre de değişebildiğini de vurgulamıştır. Bu sebeple, yukarıda yer verilen değişkenler dikkate alınarak sektörel ve girişimci kümelemelerinin yapılması ve böylece ortak ihtiyaçların karşılanmasına yönelik çalışmalar yürütülmesi gerekmektedir (Gartner, 2008).

Girişimci üniversiteler de yukarıda yer alan değişkenleri dikkate alarak girişimcilere yönelik hizmet sağlayan kurumsal mekanizmaları çeşitlendirilmektedir. Bu çeşitlendirme şu şekildedir:

- Organizasyonel girişimcilere yönelik mekanizmalar: Üniversite-sanayi iş birliği koordinatörlüğü ve teknokent kümeleme mekanizmaları,
- İç girişimcilere yönelik mekanizmalar: Girişimci ders içerikleri, kuluçka merkezleri, kampüs içi danışmanlık faaliyetleri yürüten araştırma merkezleri ve özel teşebbüsler, finansal kuruluşlarla özel anlaşmalar yoluyla erişim kolaylığı ve piyasa şartlarına göre uygun finansman modelleri,
- Bağımsız girişimcilere yönelik mekanizmalar: Sürekli eğitim merkezleri, yaşam boyu eğitim faaliyetleri, iş ortaklığı modelleri, kurumsal destek hizmetleri verebilecek mekanizmalardır.

Söz konusu mekanizmalar kıtalara göre ve ülkelerin sahip oldukları kanuni düzenlemelere, girişimcilere yönelik algılara, finansal destek politikalarına ve girişimci özelliklerine göre farklılık göstermektedir (Gartner, 1988, 1990; Gartner vd., 2004; Reynolds vd., 1999; Reynolds & Gutman, 1988). Bu yüzden de, girişimci üniversite iş modelleri de söz konusu farklılıklar doğrultusunda değişiklik göstermektedir. Güney Amerika, İskandinavya, Avrupa, Uzak Doğu ve ABD kıtalarında girişimci üniversiteler üzerine gerçekleştirilen araştırmalarda yer alan bulgular bu varsayımımızı destekler niteliktedir (Amaral & da Silva Filho, 2008; Borges & Jacques Fillion, 2013; Etzkowitz, 2003; Jofre & Andersen, 2009; Reyes, 2016; Yao, Zou, Etzkowitz, & Weng, 2015; Yoon, 2015).

3.3. Yenilik Odaklılık

Girişimci üniversitelerin bir diğer önemli özelliği de yenilik odaklı olmasıdır. Bu yüzden de girişimci üniversiteler kurumsal stratejilerini yenilikçilik merkezinde oluşturmaktadırlar.

Söz konusu kurumsal stratejilerden ilkinin akademisyen istihdamı olduğu söylenebilir. Girişimci üniversiteler yenilik odaklı ve girişimci ruha sahip bir sosyal sermayeye sahip olmayı misyonları doğrultusunda önemsemektedirler. Bu yüzden de girişimci üniversitelerin istihdam politikalarında yenilikçi ve girişimci özelliklere sahip araştırmacı akademisyenlerin istihdamı öncelikli hedefleri arasında yer almaktadır. Akademisyen istihdamında yukarıda belirtilen genel çerçeveye uygun bazı özellikler aranmaktadır. Bu özellikler; araştırmacının sahip olduğu akademik bilgi birikiminin yeni fikirler üretebilecek ve/veya yeni fikirlere destek olarak yeni ürün ve/veya hizmetlerin gelişmesine katkı sağlayabilecek düzeyde olmasıdır. Ayrıca, akademisyenin araştırma konularının ticarileştirmeye elverişli olması, kurumsal olarak belirlenen araştırma kümelemelerine uygun alanlarda tecrübesinin bulunması ve kurum potansiyelini arttırabilecek sosyal iş ağına sahip olması gibi kriterler kurum olarak öncelikli istihdam edilmesi istenen akademisyenleri tarif etmektedir (Walker, 2012). Bu özelliklere sahip akademisyenler organizasyonel, iç ve bağımsız girişimciler için de ayrıca önemli bir iş ağı kaynağı olabilmektedirler (Adler & Kwon, 2002). Bu sayede, organizasyonel, iç ve dış girişimcilerin iş fikirlerine katkı sağlayabilecek ilgili kişiler ile ilişki kurabilmesine de kurumsal olarak katkı sağlanabildiği söylenebilir. Böylece, girişimci üniversite olabilme misyonunun gerçekleştirilmesinde yukarıda belirtilen kriterlere sahip araştırmacılar sahip oldukları potansiyel ve ilişki gücü vasıtasıyla da destek olurlar (Johannisson, Ramírez-Pasillas & Karlsson, 2002; Lechner & Dowling, 2003).

Yenilik odaklılık özelliği içerisinde yer alan ikinci önemli unsur ise araştırma kümelemeleridir. Bu doğrultuda, girişimci üniversiteler öncelikli araştırma ve geliştirme alanları belirlemektedirler (Amaral & da Silva Filho, 2008; Borges & Jacques Fillion, 2013; Jofre & Andersen, 2009; Nemilntsev vd., 2016; Yao vd., 2015). Burada girişimci üniversiteler faaliyetler sonucunda yenilik ortaya koyabilmek için araştırmacı akademisyenlerini organizasyonel, iç ve dış girişimcileri ilgi alanları doğrultusunda belirledikleri kurumsal öncelikli alan stratejilerine uygun şekilde bir araya getirerek kümeledikleri belirtilmelidir. Bu strateji sayesinde girişimciler (organizasyonel, iç ve dış girişimciler) iş fikirlerine katkı sağlayabilecek kaynaklara daha rahat ulaşabilirler. Bir başka ifadeyle, girişimciler iş fikirlerinin geliştirilmesi ve ekonomik değere dönüşebilmesi için en iyi katkıyı elde edebilecekleri teknik araştırmacıları, benzer girişimcileri, tedarikçi bağlantılarını, pazar analistçilerini, hukuk danışmanlarına çok hızlı ve kolay şekilde bulabilmektedirler. Böylece, ihtiyaç duydukları gizil bilgileri içerisinde buldukları kümelemenin sunduğu sosyal ağ sayesinde rahatça elde edebileceklerdir.

Yenilik odaklılığın üçüncü unsuru ise eğitim içerikleridir. Girişimci üniversiteler eğitim içeriklerini de yenilik odaklı bir şekilde hazırlamalıdır. Üniversitenin sahip olduğu teorik bilginin ekonomik değere dönüşebilmesinde verdiği eğitim ve öğretim ile girişimci yetiştirmesi önem teşkil etmektedir.

Çünkü yeniliğin ortaya çıkabilmesi için en önemli unsur girişimcilerin doğru yetkinlerle yetiştirilmesidir (Hornaday & Aboud, 1971; Hurber, 1991; Nejad vd., 2011; Schumpeter, 2017). Bu kapsamda, girişimci üniversiteler yenilik odaklı lisans ve lisansüstü eğitim içerikleri vasıtasıyla öğrencilerine eğitim veriler. Ayrıca, teknoloji transfer ofisi ve araştırma merkezleri aracılığıyla araştırmacı ve akademisyenlere yönelik bilgi aktarımlarını gerçekleştirirler. Sürekli eğitim merkezleri ve teknokentlerin de yer alan birimler vasıtasıyla da bölgesinde yer alan girişimcilere yönelik yenilik odaklı girişimcilik temelli yaşam boyu eğitim faaliyetleri düzenlemektedirler.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bilgi ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler ve küreselleşmenin etkileriyle şekillenen bir yüzyıl içerisinde yaşamaktayız. Bu yüzyılda pek çok olumlu gelişmeyle birlikte olumsuz gelişmelerde görülmektedir. Söz konusu olumsuz gelişmeler arasında yer alan en büyük sorunlardan birisi de işsizlik olduğu söylenebilir. İşsizlik toplumsal dinamiklerin değişimine etki etmektedir. Bu doğrultuda, işsizliğin bölgesel, ulusal ve küresel kapsamda önlenmesi için gerek duyulan en önemli aktör ise girişimcidir. Girişimciler içerisinde buldukları ülkelerde istihdam faaliyetleri sağlayarak küresel refaha da katkı sağlamaktadır. Böylece, girişimci yetiştirmenin aslında küresel reforma katkı sağladığı söylenebilir. Girişimci üniversitelerin kurumsal olarak iç, dış ve organizasyonel girişimcilere yönelik sundukları ortak hizmetler şu şekilde sıralanabilir:

- Farklı yapılar da girişimci eğitim ve öğretimine yönelik faaliyetler gerçekleştirmek,
- Kampüslerinde girişimciler için fırsatlar yaratabilmek,
- Girişimciler için mevcut kaynakları en etkin şekilde kullanabilecek ve yeni kaynak yaratabilecek mekanizmalar ile finansal hizmet sunmak,
- Teorik bilginin uzman kümelemeler ve merkezler aracılığıyla açık inovasyonel bir kültürün gelişimine ortam sağlamak,
- Değerli iş fikirlerinin ekonomik değere dönüşümüne kadar ihtiyaç duyulan süreç yönetimine yönelik girişimci destekleri vermek,
- Uluslararası düzeyde girişimci haklarının korunmasına yönelik hukuksal destekleri sağlamaktır.

Girişimci üniversitelerin bir başka ortak özelliği de özgün ve özgür birer kuruluş olmalarıdır. Asya, Avrupa ve Amerika kıtasında yer alan girişimci üniversitelerin (Aachen Üniversitesi, Cambridge Üniversitesi, Chalmers Teknik Üniversitesi, Dublin Teknoloji Üniversitesi, ETH, EPFL, Erlangen-Nuremberg Üniversitesi, Fluminense Federal Üniversite, Harvard Üniversitesi, Hong Kong Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Imperial College London, Karlsruhe Üniversitesi, KU Leuven, Michigan Üniversitesi,

Münih Teknik Üniversitesi, Oxford Üniversitesi, Özgür Berlin Üniversitesi, Stanford Üniversitesi, Singapur Ulusal Üniversitesi, Yale Üniversitesi ve Zhejiang Üniversitesi) ortak özelliği orta ve uzun vadeli stratejik yönelimlerini güncel devlet politikaları veya içinde buldukları toplumlarda görülen popüler yönelimlere dayalı şekilde gerçekleştirmemeleridir. Bir başka ifadeyle, girişimci üniversiteler devlet ve sanayi paydaşlarına sahip oldukları sosyal sermaye, uluslararası network ve paydaş gücü, alt yapı ve tesis imkânlarını sunabilen bağımsız bir kuruluş olarak orta ve uzun vadeli stratejilerine karar vermektedirler. Bu sayede girişimci üniversiteler devlet kurumlarını, özel sektör kuruluşlarını ve topluma yön veren sosyal kuruluşlarının uzun vadeli stratejilerini yönlendirebilme gücüne sahip olmaktadır. Ayrıca, girişimci yetiştirebilmeleri, bilim ve teknolojinin gelişimine katkı sağlamaları sayesinde küresel boyuttaki gelişimlere yön verebilen az sayıdaki aktörler arasında yerini almaktadır.

Ülkemizde 200'ün üstünde yükseköğretim kurumu yer almaktadır. Nicelik olarak birçok gelişmiş ülkeden daha fazla sayıda üniversiteye sahip olduğumuz söylenebilir. Milli bir hedef olarak sahip olduğumuz sayısal üstünlüğümüzü somut değerlere dönüştürebilmek için "Girişimci Üniversite Model'inin" yükseköğretim yöneticileri ve yükseköğretime yönelik politika geliştiren kurum ve kuruluşlar tarafından öncelikli hedefler arasına alınması Türkiye'nin ekonomik istikrarının sürdürülebilir bir şekilde gelişmesine katkı sağlamak için önem teşkil etmektedir. Eğer ülkemizde küresel ve teknolojik gelişimleri dikkate alan, bulunduğu bölgenin sosyal dinamiklerine duyarlı, yenilik odaklı ve girişimci yetiştirme misyonuna sahip üniversite yapılarının oluşması ve gelişmesi için gereken siyasal, ekonomik ve hukuki destekler sağlanabilirse, ülkemizde teknolojiyi ve ekonomik gelişime küresel boyutta yön verebilecek doğal ekosistemler yaratılabileceğini öne sürmekteyiz.

KAYNAKÇA

- Abbasi, E., Arasteh, F., & Najarian, M. (2016). A study of the characteristics of university of entrepreneur using structural equation modeling. *International Journal of Humanities and Cultural Studies (IJHCS) ISSN 2356-5926*, 1353-1366.
- Adler, P. S., & Kwon, S.-W. (2002). Social capital: prospects for a new concept. *Academy of Management Review*, 27(1), 17-40.
- Amaral, M., & da Silva Filho, S. M. (2008). An entrepreneurship university under open innovation and triple helix influences—The design of a technology transfer model and the search for a useful and sustainable innovation framework for universities in underdeveloped and developing countries: A Brazilian Study. Program adı: Proceedings of 19th ISPIIM Conference, Tours.
- Baldini, N. (2006). University patenting and licensing activity: a review of the literature. *Research Evaluation*, 15(3), 197-207.
- Borges, C., & Jacques Filion, L. (2013). Spin-off process and the development of academic entrepreneur's social capital. *Journal of Technology Management & Innovation*, 8(1), 21-34.
- Casas, R., De Gortari, R., & Santos, M. J. (2000). The building of knowledge spaces in Mexico: A regional approach to networking. *Research Policy*, 29(2), 225-241.
- Clark, B. (1998). *Creating Entrepreneurial Universities: Organizational Pathways of Transformation*. Pergamon.
- De Castro, E. A., Rodrigues, C., Esteves, C., & da Rosa Pires, A. (2000). The triple helix model as a motor for the creative use of telematics. *Research Policy*, 29(2), 193-203.
- Dinya, L. (2014). The potential role of the entrepreneurship education of universities in the promotion of entrepreneurship.
- Etzkowitz, H. (2003). The European entrepreneurial university: an alternative to the US model. *Industry and Higher Education*, 17(5), 325-335.
- Etzkowitz, H., Webster, A., Gebhardt, C., & Terra, B. R. C. (2000). The future of the university and the university of the future: evolution of ivory tower to entrepreneurial paradigm. *Research Policy*, 29(2), 313-330.
- Gagnidze, I. (2016). The Impact of Entrepreneurial Universities on the Innovative Development of Economy. III International scientific and practical conference "Strategic Imperatives of Modern Management", KNEY, Kiev, (2016), pp. 186- 192.
- Gartner, W. B. (1988). Who is an entrepreneur? Is the wrong question. *American Journal of Small Business*, 12(4), 11-32.
- Gartner, W. B. (1990). What are we talking about when we talk about entrepreneurship? *Journal of Business Venturing*, 5(1), 15-28.
- Gartner, W. B. (2008). Variations in entrepreneurship. *Small Business Economics*, 31(4), 351.
- Gartner, W. B., Shaver, K. G., Carter, N. M., & Reynolds, P. D. (2004). *Handbook of entrepreneurial dynamics: The process of business creation*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Gibbons, M. (1994). *The new production of knowledge: The dynamics of science and research in contemporary societies*. Sage Publication.
- Giesecke, S. (2000). The contrasting roles of government in the development of biotechnology industry in the US and Germany. *Research Policy*, 29(2), 205-223.
- Godin, B., & Gingras, Y. (2000). The place of universities in the system of knowledge production. *Research Policy*, 29(2), 273-278.
- Günay, D. (2018). Türkiye'de Lisansüstü Eğitim ve Lisansüstü Eğitim Felsefi Bir Bakış. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 71-88.
- Hornaday, J. A., & Aboud, J. (1971). Characteristics of successful entrepreneurs 1. *Personnel psychology*, 24(2), 141-153.
- Huang-Saad, A., Fay, J., & Sheridan, L. (2017). Closing the divide: accelerating technology commercialization by catalyzing the university entrepreneurial ecosystem with I-Corps™. *The Journal of Technology Transfer*, 42(6), 1466-1486.
- Hurber, G. (1991). Organizational learning: the contributing process and the literature. *Organization Science*, 1(2),

- 88-115.
- Jencks, C., & Riesman, D. (1968). *The academic revolution*. Doubleday, New York.
- Jofre, S., & Andersen, P. D. (2009). A Triple Helix approach to the future Innovation Flagship of Europe: Exploring the strategic deployment of the European Institute of Innovation and Technology. In Proceedings of the Triple Helix VII 7th Biennial International Conference on.
- Johannisson, B., Ramírez-Pasillas, M., & Karlsson, G. (2002). The institutional embeddedness of local inter-firm networks: a leverage for business creation. *Entrepreneurship & Regional Development*, 14(4), 297-315.
- Jongbloed, B., Enders, J., & Salerno, C. (2008). Higher education and its communities: Interconnections, interdependencies and a research agenda. *Higher education*, 56(3), 303-324.
- Kobayashi, S. (2000). Applying audition systems from the performing arts to R&D funding mechanisms: quality control in collaboration among the academic, public, and private sectors in Japan. *Research Policy*, 29(2), 181-192.
- Krieger, N. (2001). Theories for social epidemiology in the 21st century: an ecosocial perspective. *International journal of epidemiology*, 30(4), 668-677.
- Langford, C. H., & Langford, M. W. (2000). The evolution of rules for access to megascience research environments viewed from Canadian experience. *Research Policy*, 29(2), 169-179.
- Lechner, C., & Dowling, M. (2003). Firm networks: external relationships as sources for the growth and competitiveness of entrepreneurial firms. *Entrepreneurship & regional development*, 15(1), 1-26.
- Lefebvre, P., Pallez, F., & Fixari, D. (2009). Competitiveness clusters and new approaches to public research: uncertainties in the development of the Triple Helix in France. Colloque International Regional Competitiveness Clusters and Economic Development-HEC Management School.
- Leibfried, S. (2002). Towards a European welfare state? İçinde *New perspectives on the welfare state in Europe* (ss. 128-151). Routledge.
- Leydesdorff, L. (2000). The triple helix: an evolutionary model of innovations. *Research policy*, 29(2), 243-255.
- Link, A. N., & Scott, J. T. (2005). Opening the ivory tower's door: An analysis of the determinants of the formation of u.s. university spin-off companies. *Research Policy*, 34(7), 1106-1112.
- Mets, T. (2009). Creating business model for commercialization of university research. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 2009, nr. 51, p. 83-94.
- Mets, T. (2010). Entrepreneurial business model for classical research university. *Engineering Economics*, 66(1).
- Montesinos, P., Carot, J. M., Martinez, J., & Mora, F. (2008). Third mission ranking for world class universities: Beyond teaching and research. *Higher education in Europe*, 33(2-3), 259-271.
- Morris, N. (2000). Vial bodies: conflicting interests in the move to new institutional relationships in biological medicines research and regulation. *Research Policy*, 29(2), 149-167.
- Mortensen, D. T., & Pissarides, C. A. (1994). Job creation and job destruction in the theory of unemployment. *The review of economic studies*, 61(3), 397-415.
- Nejad, B. A., Abbaszadeh, M. M. S., & Djavani, M. (2011). Entrepreneur Learning Organization: A Functional Concept for Universities. *Middle-East Journal of Scientific Research*, 10(1), 120-129.
- Nemilentsev, M., Christiansen, P., Storm-Henningsen, P., Lund, S., Tereschenko, S., & Tereshkina, T. (2016). *Development and Facilitation of Innovative Pedagogy in the Nordic-Russian Context* (Collaboration of Higher Education Institutions With Enterprises) (ss.77-92). Mikkel.
- Nowak, M. J., & Grantham, C. E. (2000). The virtual incubator: managing human capital in the software industry. *Research Policy*, 29(2), 125-134.
- Orlikowski, W. J., & Scott, S. V. (2008). 10 sociomateriality: challenging the separation of technology, work and organization. *The academy of management annals*, 2(1), 433-474.
- O'Shea, R. P., Allen, T. J., Morse, K. P., O'Gorman, C., & Roche, F. (2007). Delineating the anatomy of an entrepreneurial university: the Massachusetts Institute of Technology experience. *R&D Management*, 37(1), 1-16.
- Reynolds, P.D., Hay, M., & Camp S.M. (1999). *Global Entrepreneurship Monitor 1999 Executive Reports*. Kauffman Center for Entrepreneurial Leadership at the Ewing Marion Kauffman Foundation.
- Postigo, S., & Tamburini, M. (2003). University entrepreneurship education in Argentina: A decade of analysis. *International Council for Small Business, Belfast, Northern Ireland, June*.
- Reyes, C. N. (2016). Framing the entrepreneurial university: the case of the National University of Singapore. *Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies*, 8(2), 134-161.
- Reynolds, T. J., & Gutman, J. (1988). Laddering theory, method, analysis, and interpretation. *Journal of advertising research*, 28(1), 11-31.
- Roberts, E. B. (1991). *Entrepreneurs in high technology: Lessons from MIT and beyond*. Oxford University Press.
- Rothblatt, Sheldon, and Wittrock, Bjorn, eds. (1993). *The European and American University Since 1800*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sábato, J., & Botana, N. (1968). Science and Technology in the Future Development of Latin America. Paper presented to The World Order Models Conference.
- Schumpeter, J. A. (2017). *Essays: on entrepreneurs, innovations, business cycles and the evolution of capitalism*. Routledge.
- Sedaitis, J. (2000). Technology transfer in transitional economies: a test of market, state and organizational models. *Research Policy*, 29(2), 135-147.
- Sidhu, R., Ho, K.-C., & Yeoh, B. (2011). Emerging education hubs: The case of Singapore. *Higher Education*, 61(1), 23-40.
- Sutz, J. (2000). The university-industry-government relations in Latin America. *Research policy*, 29(2), 279-290.
- Walker, K. (2012). The technopreneurship process: Academic entrepreneur university spin-offs. *RIThink*, 2, 11-22.
- Yao, W., Zou, X., Etkowitz, H., & Weng, M. (2015). Sub theme:

Entrepreneurial university and triple helix's development
the role of entrepreneurial university in regional inclusive
innovation system: Evidence from China.

Yoon, J. (2015). The evolution of South Korea's innovation system: moving towards the triple helix model? *Scientometrics*, 104(1), 265-293.